

De bibliotheek die ertoe doet

Samen schrijven aan het verhaal van de bibliotheek 3.0

Beleidsplan 2013 - 2018 (2023)

Asten • Deurne • Helmond • Someren

de Bibliotheek

Helmond - Peel

De gids als verteller

Voorwoord: De bibliotheek vertelt haar verhaal

Een beleidsplan schrijven voor de bibliotheek is een moeilijke opgave. De traditionele functie staat al jaren onder druk. Zijn we aan het laatste hoofdstuk van een mooi maar beduimd boek beland, of zitten we in een raamvertelling met een nieuwe horizon? Verandering lijkt onontkoombaar om te overleven. Wordt de bibliotheek de plek waar een intrigerend verhaal begint? Een bibliotheek die naar je toe komt en je verrast. Met een verhaal waarin je kunt verdwalen, rust kunt vinden, iemand kunt ontmoeten. Sluiten we het boek of kijken we naar een verhaal met een open einde?

Een open einde, dat is een stevige uitdaging om samen verder te schrijven aan het verhaal van de bibliotheek, om samen die toekomst gestalte te geven. Open is onzeker, maar wel met mogelijkheden en prachtige vergezichten. De bibliotheek als pageturner, waar achter elke nieuwe bladzijde een schitterende alinea staat. Digitaal, of gewoon, op papier.

De bibliotheek ontsluit en sluit aan...

Mensen zullen altijd blijven lezen, op wat voor manier dan ook. Er wordt meer geschreven dan ooit tevoren, iemand zal dat geschrevene toch moeten lezen. De een kiest voor een E-boek, de ander wil de inkt ruiken, het ene kind wil de bibliotheek op school, een ander zoekt het thuis op iPad. De een wil met een kopje verse espresso de kranten doornemen, de ander even met iemand het nieuws doornemen. Mensen veranderen, wensen veranderen en de bibliotheek sluit daar naadloos op aan.

De bibliotheek kijkt goed naar haar doelgroepen en schrijft het verhaal dat bij ze past. Ze gaat voor cultureel ondernemerschap. Ze zoekt samenwerking, sterker nog, ze kijkt naar co-creatie, zoekt bedrijven op en biedt haar kennis aan. Professioneel en gedreven. Want de bibliothecaris van vandaag weet wat er speelt in de wereld en ontsluit kennis. Hij zit niet meer achter een balie, maar zit dicht bij zijn klanten. Hij is de poort tot kennis, voor iedereen, van jong tot oud, voor de klant, de burger, de ondernemer en de overheid, 24 uur per dag.

Een boeiend verhaal in vele varianten

Bibliotheek Helmond-Peel vertelt haar verhaal al ruim 100 jaar. Asten, Deurne, Helmond en Someren. Eén stad en drie dorpen. Bibliotheken met ieder hun eigen rol in de samenleving. Elk midden in een ander hoofdstuk van een wispelturig verhaal. Spannend? Nou en of! Zeker? Denk het niet!

In dit beleidsplan kijken we naar de toekomst van de bibliotheek Helmond-Peel tot aan 2018 en soms tot 2023. Niet te gedetailleerd, want de omstandigheden veranderen sneller dan ooit. In dit beleidsplan geven we onze ambities weer. Waar willen we als bibliotheek staan in de toekomst. We schrijven een verhaal dat verschillende scenario's kent. Welk scenario het ook wordt, de bibliotheek claimt haar rol in de samenleving van vandaag en morgen.

“Om te kunnen vinden, moet je leren zoeken!”

‘Wie mooie relevante verhalen vertelt, vindt altijd volgers’

Inleiding, lees maar, er staat wat er staat!

In dit beleidsplan kijken we vooruit. Een paar jaar. Want 10 jaar is in de informatiewereld geen reële optie. Maatschappelijke ontwikkelingen gaan echter zo snel dat we niet kunnen volstaan met het beschrijven van één mogelijk scenario. Daarom schetsen we er meerdere. Een waarin de Bibliotheek blijft zoals ze is en één waarin haar rol aanmerkelijk kleiner wordt. Per gemeente kan het scenario verschillen omdat de wensen en behoeften van de populatie verschillen.

Stapsgewijs of met grote sprongen naar de toekomst

We kijken naar de periode tot 2015 en 2018 en waar mogelijk tot 2023! Welke keuzes gaan we maken? Als we onze plek in de samenleving willen behouden, moeten we keuzes maken. Dat tegen het licht van een overheid die zich steeds meer terug trekt. De belangrijkste opdracht voor de komende tijd wordt: hoe kunnen we onze rol in de maatschappij blijven spelen. Simpel gezegd: wat er aan subsidie afgaat, moet er ergens anders bij komen!

Uitgaan van de behoefte

In deze scenario's staan onze 4 pijlers, de fysieke bibliotheek, de digitale bibliotheek, de programmerende bibliotheek en de educatieve bibliotheek centraal. De richting die het beleidskompas aangeeft, kan per locatie en per gemeente anders zijn. Onze strategie is erop gericht het totale kompas overeind te houden. Accenten zullen echter verschillen. Dat is afhankelijk van de behoefte van diverse doelgroepen. Hoe? Dat zullen we samen met onze klanten gaan vormgeven.

Enkele overwegingen met het oog op morgen

De bibliotheek zal veel meer haar eigen geldstromen moeten regelen. Dat betekent wat voor het kwartet pijlers. De rol van de fysieke bibliotheek wordt een andere: langer open, misschien wel 24 uur per dag, 7 dagen per week, een centrale bibliotheek waarin meer én andere activiteiten zijn dan voorheen, met bibliotheken die deel uitmaken van school.

De bibliotheek van de toekomst, in dit beleidsplan noemen we dat de bibliotheek 3.0, laat in de maatschappij zien wat ze kan. Als kennisbank voor burgers en bedrijven, als instituut dat een bijdrage levert aan betere leesprestaties van jongeren en ouderen, Als bibliotheek op school, met sterke digitalisering, die meer tegemoet komt aan de behoefte van de doelgroepen. Onze medewerkers ontwikkelen daarvoor nieuwe producten en diensten, in samenwerking met andere bibliotheken, organisaties en bedrijven. Co-creatie staat daarin centraal.

“Een paar jaar geleden zat ik de hele dag achter de balie. Nu ga ik naar bedrijven toe om te laten zien wat wij voor hen kunnen betekenen. Bibliothecaris is een dynamisch beroep geworden.”

Onze ambitie cijfermatig uitgedrukt

De omgeving verandert zo snel, dat beleidsmakers steeds vaker de toekomst uitdrukken in een ambitie dan met volledig uitgewerkte plannen en budgetten komen. Er wordt gesproken over koersen en kompassen. In die lijn is ook de financiële lijn van de bibliotheek 3.0 te zien. Er is een visie en de invulling, het concretiseren, vindt al werkend plaats.

Inkrimpen? Of toch gelijkblijven!

Bibliotheek Helmond – Peel is met de gemeenten de laatste jaren volop in overleg hoe ze de bezuinigingen verantwoord kan opvangen. Het wegvallen in 2012 van een belangrijk deel van de subsidie is vertaald in een krimp van de organisatie door het sluiten van vestigingen en het afvloeien van personeel. Tegelijkertijd is de gewenste transformatie die de bibliotheek voor de toekomst als een belangrijke koerswijziging wil maken, nog niet voltooid. Nieuwe bezuinigingen van met name de gemeente Deurne voor de jaren 2014 en 2015 zullen leiden tot een grote verandering van de bestaande bibliotheek in Deurne, met de voorgenomen sluiting van de vestiging aldaar en het afvloeien van personeel. Ook deze stap, die leidt tot krimp van de organisatie, heeft gevolgen voor de koers die de bibliotheek volgt in de komende jaren.

In dit beleidsplan zijn de financiële scenario's, voor zover momenteel te overzien, zo goed mogelijk aangegeven. In deze scenario's wordt rekening gehouden met de volgende overwegingen:

• Verandering van geldstromen

De bibliotheek wil de geldstromen waarover kan worden beschikt gaan wijzigen. De gemeentelijke subsidie was voorheen goed voor 82% van de omzet. De gewilde verandering ligt in het verhogen van het aandeel eigen inkomsten, doelsubsidies, gelden uit de markt. Diverse middelen zullen daarbij worden ingezet; cultureel ondernemerschap, marktconforme tarieven voor producten en diensten, sponsoring, fondsenwerving en andere inkomstenbronnen zoals bijvoorbeeld de verhuur van ruimtes.

• Efficiency door samenwerking

Door schaalvergroting en samenwerking kunnen we onze middelen efficiënter inzetten en dat komt de investeringen in de nieuwe, digitale en educatieve bibliotheek op termijn ten goede. Administratie en automatisering zijn grotendeels uitbesteed en dit kan mogelijk, in groter regionaal verband, verdergaande efficiency opleveren. Andere facilitaire zaken kunnen in termen van co creatie onderzocht worden op efficiency voordelen.

FINANCIEEL SCENARIO 1:

De gemeentelijke subsidies dalen in de periode van 2011 tot en met 2015 met omvangrijke percentages die variëren van 10% bij de ene gemeente en 60% bij een andere. Bij dit scenario gaan we ervan uit dat de bibliotheek de subsidiedaling van de jaren 2011 tot 2015 heeft verwerkt en dat vanaf 2015 de overheidssubsidie gelijk zal blijven. Daarmee zal de bibliotheek in Asten, Deurne, Helmond en Someren met ingang van het jaar 2015 toekomstbestendig zal zijn. Om onze ambities in dit beleidsplan waar te kunnen maken gaan we voor de jaren na 2015 uit van een gelijkblijvende omzet waar de organisatie Bibliotheek Helmond-Peel op kan blijven rekenen en mee zal kunnen werken: 4 miljoen.

FINANCIEEL SCENARIO 2

De gemeentelijke subsidies zullen ook na het jaar 2015, door een nog verder terugtrekkende overheid, mogelijk niet stabiel blijven. De bibliotheek zal in dat geval, om de genoemde ambities te kunnen omzetten in realistische doelen en om toekomstbestendig te blijven, proberen het ontbrekende bedrag te compenseren door de eigen inkomsten te verhogen.

Wij gaan dan ook voor de jaren vanaf 2015 uit van een gelijkblijvende omzet waar de organisatie Bibliotheek Helmond-Peel op kan blijven rekenen: 4 miljoen.

Overzicht financiën in jaren

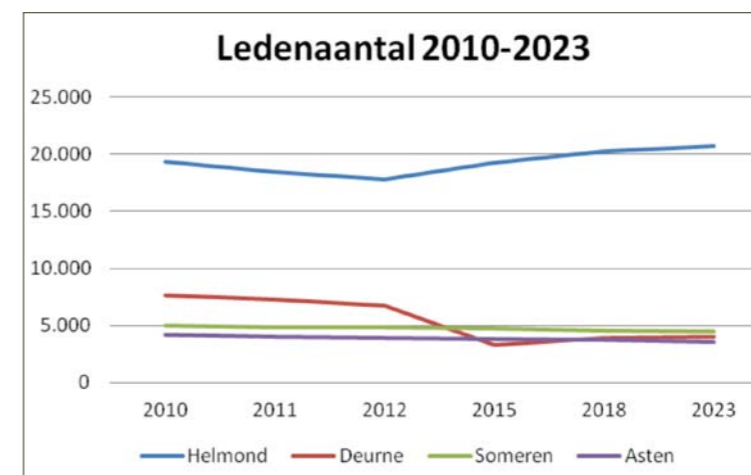
€	2010	2011	2012	2015	2018	2023
Exploitatiesubsidie gemeenten	3,3 milj.	3,8 milj.	3,2 milj.	2,9 milj.	-/-	-/-
Doelsubsidies	157.000	146.000	386.000	400.000	↓	↓
Inkomsten van gebruikers (Cultureel) ondernemen	432.000	480.000	406.000	400.000	-/-	-/-
	153.000	229.000	232.000	300.000	↑	↑
Totale omzet	4,2 milj.	4,7 milj.	4,4 milj.	4 milj.	4 milj.	4 milj.

Voor de jaren 2018 (2023) is een tendens aangegeven waarbij de uitdaging ligt in met name het verhogen van de eigen inkomsten door middel van (cultureel) ondernemen.

Omzetcijfers per gemeente / per bibliotheeklocatie

Leden

	2010	2011	2012	2015	2018	2023
Helmond	19.304	18.407	17.782	19.250	20.250	20.750
Deurne	7.635	7.276	6.712	3.300	3.900	4.050
Someren	4.999	4.816	4.805	4.700	4.600	4.500
Asten	4.164	4.056	3.914	3.800	3.700	3.600

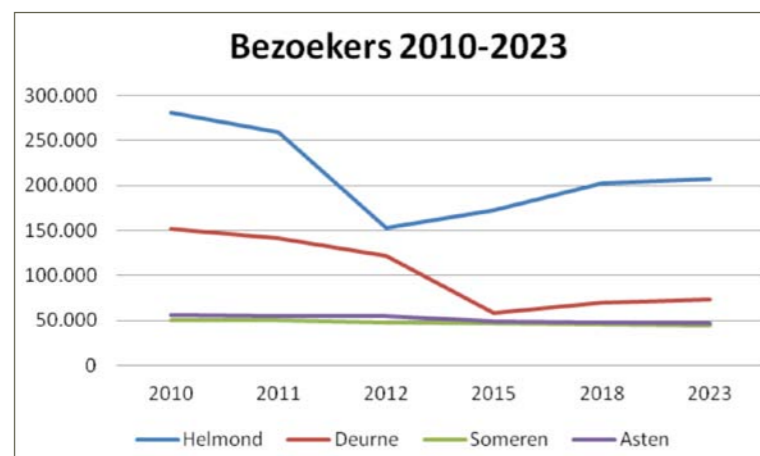
Toelichting ledenaantal: In Helmond wordt de komende jaren een groei van het aantal jeugdleden verwacht door de invoering van de Bibliotheek op School. De forse daling in 2015 in Deurne wordt veroorzaakt door de voorgenomen sluiting van de bibliotheek aan de Markt; het aantal jeugdleden zal naar verwachting op peil blijven.

Onze ambitie cijfermatig uitgedrukt

Bezoekers

	2010	2011	2012	2015	2018	2023
Helmond	281.471	259.738	153.541	173.250	202.500	207.500
Deurne	152.153	141.054	121.404	59.000	70.000	72.900
Someren	50.433	50.185	48.096	47.000	46.000	45.000
Asten	55.938	55.276	54.960	49.400	48.100	46.800

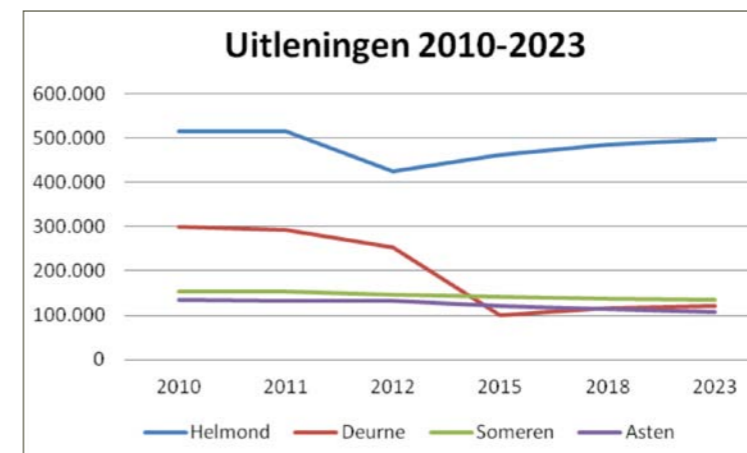

Toelichting bezoekersaantal:

- Helmond; de daling van het bezoekersaantal in 2012 in Helmond werd veroorzaakt door het sluiten van wijkvestigingen.
- Asten en Someren; In 2012 elektronische tellers geplaatst waardoor de aantallen afwijken van eerdere jaren waarin het aantal werd geschat. De cijfers van 2010 en 2011 zijn gerelateerd aan 2012.
- Deurne: Huidige fysieke bibliotheek te Deurne zal in 2015 grotendeels verdwijnen.

Uitleningen

	2010	2011	2012	2015	2018	2023
Helmond	516.124	515.117	425.525	462.000	486.000	498.000
Deurne	300.743	293.154	252.940	99.000	117.000	121.500
Someren	153.820	153.065	146.805	141.000	138.000	135.000
Asten	134.250	132.662	132.599	121.000	114.500	108.000

Openingstijden fysieke bibliotheek (2013)

	2013	2015
Helmond	50,5 uur per week (6 dagen)	55 uur per week (7 dagen)
Deurne	37 uur per week (5 dagen)	
Someren	27 uur per week (6 dagen)	37 uur per week
Asten	27 uur per week (6 dagen)	37 uur per week

In 2015 is de bibliotheek meer geopend. In Helmond wordt geëxperimenteerd met enkele servicelose openingstijden (personeel aanwezig in de achtergrond), waardoor er ruimte komt de bibliotheek op zondag open te stellen. In Asten en Someren kan de openstelling van de bibliotheek op de ochtend door inzet van vrijwilligers voor het toezicht worden verzorgd.

Samenwerken staat centraal: dat is zó bibliotheek 3.0

En wat is dat dan, co-creatie?

In de nieuwe, andere rol van de bibliotheek staat samenwerking centraal. Met andere bibliotheken, met overheden, met bedrijven en met het onderwijs. Co-creatie gaat verder!

Co-creatie kan een intensieve samenwerking tussen bedrijf en consument zijn om nieuwe productideeën te bedenken. Onze klanten bedenken de ideeën en de bibliotheek stelt kennis en expertise ter beschikking. Netwerken kun je vervolgens gebruiken om de ideeën te toetsen. Om optimaal te co-creëren moet je dicht bij de klant zijn.

“Klanten raken net zo betrokken bij je organisatie als jijzelf”

Co-creatie stimuleert enthousiasme, inspireert en verhoogt de creativiteit. En er zijn de voordelen van een langduriger samenwerking met klanten, via bijvoorbeeld een online community. “Je kunt ingaan op feedback en je hebt de tijd om over zaken na te

denken. Jouw klanten hebben zo invloed op productontwikkeling. Ze hebben de mogelijkheid hun wensen en behoeften te uiten en mee te denken over nieuwe productideeën.

Een nieuwe manier van werken

Een directe betrokkenheid van klanten zorgt voor constante aanvoer van up-to-date informatie. Het draagt bij aan het ontwikkelen van relevante producten, die aansluiten op de (toekomstige) behoeften van onze klanten. Co-creatie is geen eenmalige actie, maar een nieuwe werkwijze die ingevuld moet gaan worden. Als je de eerste bladzijde schrijft van het boek, kun je niet meer terug. Er moet een continu proces van innovatie plaatsvinden.

Ambassadeurs van de bieb!

Met succesvolle co-creatie maak je ambassadeurs van de bibliotheek. Als je het goed aanpakt, worden ze enthousiast over je en gaan ze hier met hun vrienden en kennissen over praten. De bibliotheek 3.0 verkoopt zo zichzelf.

De bibliotheek werkt samen met lezers, literaire cafés, gemeentes, welzijnsinstellingen, bibliotheken, Fontys Hogescholen, basisscholen, boekhandels, middelbare scholen, ROC's, TU, Brainport en met Eindhoven Culturele Hoofdstad 2018! Bibliotheek 3.0 eist met haar beleidshorizon van 2018 nadrukkelijk haar plek op.

“Zolang als ik me kan herinneren ben ik lid van de bibliotheek. Eerst in Helmond, de laatste 45 jaar in Asten. Ik zou niet zonder kunnen. Mijn man en ik halen elke week zeker 4 boeken. Het is zo bijzonder om meegenomen te worden in een verhaal, in een wereld die niet de jouwe is.”

Citaat van lezer Ria Klaassen, Asten

Onze rol in toekomstig perspectief

‘Iedereen heeft altijd de beschikking over talloze informatiebronnen. Maar hoe weet je wat goed is, hoe structureer je al die kennis? Daar ligt een taak van de bibliotheek van de toekomst’

Visie

De rol van bibliotheek is die van een neutrale, onafhankelijke en betrouwbare intermediair die informatie en literatuur toegankelijk en betaalbaar houdt voor alle burgers.

Missie

Bibliotheek Helmond-Peel stimuleert alle inwoners van Asten, Deurne, Helmond en Someren om hun kennis en verbeeldingskracht te vergroten, zodat zij beter kunnen functioneren in de maatschappij. We onderscheiden daarin twee dimensies:

1. De cognitieve dimensie
 - a. Ontwikkeling van kennis en cognitieve en communicatieve vaardigheden (taal- en leesvaardigheden, mediawijsheid en opinievorming).
2. De culturele dimensie
 - a. De bevordering van een rijk cultureel besef en culturele competenties (literatuur, cultuur, lokale identiteit en verbeelding)

Onze waarden richting 2018

Professioneel, inspirerend, transparant en slagvaardig. Onze vier waarden blijven overeind. In de praktijk zal slagvaardigheid misschien wel doorslaggevend zijn. Hiervoor is wel vereist dat de bibliotheek de slag maakt naar meer

samenwerking, naar co-creatie, naar andere geldstromen, een bibliotheek die meer en meer gericht is op de behoefte van de verschillende doelgroepen.

Citaten medewerkers:

Professioneel... *dat is voor mij met kennis van zaken iemand de weg wijzen naar wat hij zoekt.*

Inspirerend... *dat is voor mij een bibliotheek als een bruisend ontmoetingspunt voor kenniswerkers.*

Transparant... *dat is voor mij in een open sfeer samen met onze klanten nieuwe dingen ontwikkelen.*

Slagvaardig... *dat is voor mij ingaan op wat iemand vandaag nodig heeft.*

Onze medewerker van morgen, de bibliotheekmedewerker 3.0

‘De bibliotheekmedewerker 3.0 leest de behoefte van de klant. Zij is de spil in een netwerk. Van data en mensen.’

[Waar zij of haar staat, is ook hij of hem te lezen]

De bibliotheekmedewerker van morgen is een moderne, vakkundige, klantgerichte gids in de sterk en snel veranderende wereld van kennis en informatie. Daarmee is zij mijlenver verwijderd van de bibliothecaris zoals we haar kennen uit boeken en films. Zij is ondernemend en vervult met verve een gidsfunctie. En zij is zichtbaar in de bibliotheek, zij verleidt mensen terug te komen en leidt ze toe naar kennis, informatie of verbeelding. Zij leest het gedrag van bezoekers en speelt daar op in.

Professioneel is een kernwoord voor de medewerker. Het is een van de kernwaarden van de bibliotheek en het meest direct toe-epasbaar op de medewerker. Vakkundig opgeleid, met vaardigheden en competenties die haar in staat stellen haar rol in de informatiestroom te vervullen.

De toegevoegde waarde van de bibliotheekmedewerker 3.0

Zij vult haar gidsfunctie proactief in. Zij zorgt ervoor dat de klant ‘altijd met IETS’ de deur uitloopt. De bibliotheekmedewerker 3.0 ziet kansen, grote en kleine, die het verschil maken, die de toegevoegde waarde van de bibliotheek duidelijk maken.

De bibliotheekmedewerker 3.0 verrast de klant vanaf het eerste moment. Zij is breed-georiënteerd, nieuwsgierig en heeft een grote apparatenkennis. Zij is dus van al het nieuwe op de hoogte, van maatschappelijke ontwikkelingen en trends, maar zij weet ook welke bronnen het beste gebruikt kunnen worden voor verder studie en meer diepgang. Informatie en kennis maakt zij zich eigen en overdraagbaar. In 2018 is de bibliotheek een energieke

omgeving met energieke medewerkers die proactief klanten ondersteunen als gids voor kennis en informatie.

Dienstverlening samen met vrijwilligers

De medewerkers van de bibliotheek werken in 2018 intensief samen met vrijwilligers die op verschillende gebieden actief zijn. Bijvoorbeeld in de rol van bezorger voor ouderen en mindervaliden aan huis en als voorlezer op basisscholen. Het aantal vrijwilligers is ten opzichte van 200 nu flink uitgebreid. Op elke school is een team van vrijwilligers actief in Bibliotheek op School. Daarnaast zullen vrijwilligers in alle vier de gemeenten een rol vervullen bij tal van activiteiten die de bibliotheek organiseert. Te denken valt aan tentoonstellingen, lezingen en huiswerkbegeleiding. Wellicht ten overvloede: de bibliotheekmedewerker 3.0 is een professional. Vrijwilligers kunnen de complexe taken van de bibliotheekmedewerker 3.0 niet vervangen maar zeker op een goede wijze aanvullen en ondersteunen.

‘Een kwartier lezen per dag levert duizend nieuwe woorden per jaar op.’

Stichting Lezen

Een dramatisch intermezzo

De teloorgang van de fysieke bibliotheek in Deurne

In het voorgaande spreken we over de toekomst van de bibliotheek als ontmoetingsplek, een kennis- en informatiecentrum voor jong en oud, als plek waar verbeelding gestalte krijgt. Deurne bekleedt in Bibliotheek Helmond – Peel een uitzonderingspositie. Deze vestiging kent haar eigen verhaal, met een afloop die vooralsnog niet goed is. Toch willen we ook daar proberen de plek van de bibliotheek voor de doelgroepen die het nodig hebben te behouden. Niet fysiek misschien, maar wel anderszins. Hoe? Dat zal in de loop van de jaren helder worden.

Minder fysiek

Deurne heeft een vestiging in het centrum van Deurne (Markt) en drie bibliotheken op scholen in de kerkdorpen Helenaveen, Lies- sel en Neerkant. Een van de fysieke bibliotheken van Bibliotheek Helmond-Peel zal echter blijven ste-

ken in ontwikkelingsfase 2.0.

Deze bibliotheek moet in 2014 door de opgelegde bezuinigingsopdracht noodgedwongen de openingsuren verder beperken. De bibliotheek aan de Markt te Deurne zal de openstelling van vijf dagen naar maximaal 4 dagen per week terugbrengen.

Onzekere toekomst

Wat de toekomst van de bibliotheek Deurne zal zijn is onzeker. Voor bibliotheek Deurne wordt in 2013 een besluit genomen of er een bibliotheek kan blijven bestaan nadat de bezuinigingen in deze gemeente in 2015 volledig zijn doorgevoerd. Behalve de verdere beperking van de openingstijden zullen er in 2014 ook maatregelen getroffen moeten worden in de collectie, de huisvesting (minder m2) en de activiteiten. Inwoners van Deurne zullen geconfronteerd worden met een beginnende afbraak van hun bibliotheek. In 2015 zal mogelijk de huidige fysieke bibliotheek geheel verdwijnen of worden omgevormd tot een afhaaloket. Leden van de Deurnese bibliotheek staan in groeiende mate kritisch ten opzichte van de verlenging van hun bibliotheekabonnement in verband met de onzekerheid omtrent de toekomst van deze vestiging.

Meer bibliotheken op school

De bezuinigingen in Deurne zijn te groot om op te vangen met andere geldstromen. Toch zal de bibliotheek haar verhaal moeten kunnen vertellen in deze gemeente. Aan kinderen voor wie de bibliotheek een onmisbare kennis, informatie en verbeeldingsbron in hun leven is.

In de kerkdorpen in de gemeente Deurne zijn begin 2012 bibliotheken op school geopend. Hiermee kunnen alle basisschoolkinderen van Liessel, Neerkant en Helenaveen bereikt worden. Om de bibliotheek een vaste plek in het leven van kinderen te geven, zullen in 2018 alle basisscholen in de gemeente een bibliotheek op school hebben.

‘Lezen en literatuur geven glans aan het leven. Om die reden wil ik dat ieder kind kennismakert met de waarde en het plezier van lezen.’ Ronald Plasterk, oud-minister van onderwijs, cultuur en wetenschappen

“Ik vind het ontzettend belangrijk dat er bibliotheken zijn. Voor jong en oud. De mensen moeten lezen voor algemene vorming. Als ze dat niet doen, weten ze niet wat er speelt, in de wereld. We hebben onze kinderen ook altijd gestimuleerd om naar de bibliotheek te gaan.” Citaat van lezer de heer 't Hooft, Someren

De bibliotheek 3.0 maakt keuzes!

Asten – Deurne – Helmond - Someren

De maatschappij verandert snel en daarmee de rol van de bibliotheek. De overheid trekt zich steeds meer terug. In welke mate, dat verschilt per gemeente, maar feit blijft dat de bibliotheek minder overheidsmiddelen ter beschikking heeft. Om toekomstbestendig te zijn en te blijven maakt de bibliotheek keuzes. De bibliotheek 3.0 houdt (meer en meer) rekening met de behoeften van haar klanten. Ze realiseert zich dat haar publiek hogere eisen stelt op het gebied van snelheid en service. En, de bibliotheek 3.0, is het ontmoetingscentrum van de stad en het dorp. Ze heeft een sociale functie én het is de plek waar kennis en informatie gedeeld worden.

De bibliotheek 3.0 is in 2018 een energieke omgeving met professionele, gedreven medewerkers die proactief klanten ondersteunen als gids voor kennis en informatie.

De belangrijkste beleidskeuzes zijn:

1. In 2018 realiseert de bibliotheek haar doelstellingen door middel van co-creatie
2. In 2018 is de bibliotheek dé ontmoetingsplek van de stad en het dorp

Om dit te bereiken wordt een aantal stappen gezet:

- Vestiging Helmond ontwikkelt zich tot een stedelijke centrumvoorziening met andere vestigingen als dorpsbibliotheken eromheen met ieder hun eigen specifieke taken en thema's.
- De bibliotheek heeft een lokale, landelijke en mondiale advies- en gidstaak.

- De bibliotheek werkt samen met de scholen en inspireert en stimuleert 'het onderwijs' tot beter lezen en mediagebruik.
- Medewerkers transformeren naar meer servicegericht en proactief.
- Binnen de vier gemeenten vervult Helmond een centrumfunctie.
- Kennis wordt meer gecentraliseerd.
- In de dorpsbibliotheken (Asten, Someren (Deurne) worden boeken /antwoorden etc. op vraag geleverd.
- De openingstijden van de stedelijke centrumbibliotheek worden in het weekend verruimd.
- De openingstijden in de omliggende gemeenten worden mogelijk uitgebreid, middels een projectmatige aanpak van zogenaamde 'serviceloze uren' (bibliotheek zonder personeel, met zelfbediening en ondersteuning van vrijwilligers)
- De digitalisering wordt voortgezet.
- Er wordt samenwerking gezocht met gemeente, bedrijfsleven, andere bibliotheken etc.
- De ruimte wordt anders benut, centraal en decentraal.

Voor al deze punten wordt een plan van aanpak geschreven waarin steeds de stappen 2015 en 2018 worden beschreven.

Quote van Prinses Laurentien tijdens de Bibliotheek2Daagse in Middelburg in december 2012: *“1,5 miljoen volwassenen hebben moeite met lezen en schrijven in Nederland. Twee derde van die mensen is geboren en getogen in ons land. 42 % van de Nederlandse kinderen en jongeren leest nooit thuis en bijna de helft van de 15-jarigen leest niet voor zijn plezier, tegen 37 % internationaal. Jongens vinden lezen minder leuk dan meisjes - en scoren dan ook lager. 14,3 % van de 15-jarigen is laaggeletterd. De neerwaartse trend lijkt te zijn gestopt, maar in relatie tot andere landen doen we het slechter, want die gaan vooruit...” En 25% van de kinderen verlaat de basisschool met een leesachterstand van 2 jaar.”*

Bronnen: Stichting Lezen en schrijven en PISA 2009.

De educatieve bibliotheek 3.0 in 2018...

...is de spil in leesbevordering

De educatieve bibliotheek is in 2018 leidend in de aanpak van laaggeletterde kinderen (0-12). Jaarlijks stromen er kinderen met taalachterstand het basisonderwijs in, een achterstand die groter wordt als er niet adequaat aan gewerkt wordt.

...heeft medewerkers die didactisch in staat zijn de doelgroep te bedienen

Het belang om deze doelgroep te ondersteunen en verder te brengen staat centraal in het beleid van Bibliotheek Helmond – Peel. De medewerkers zijn dé deskundigen die lezen en leesplezier kunnen bevorderen. De medewerkers zijn didactisch in staat de doelgroep optimaal te bedienen. De bibliotheek is zo ingericht dat er uitdagende en uitnodigende ruimten zijn om kinderen te helpen met lezen of waarin optimale mogelijkheden zijn voor anderen om kinderen te ondersteunen. Daarnaast is de bibliothecaris hét aanspreekpunt voor leesbevordering op de basisschool.

...heeft uitdagend leesmateriaal

Er is voldoende uitdagend en kwalitatief goed leesmateriaal beschikbaar om tegemoet te komen aan de behoefte van deze doelgroep in Asten, Deurne, Helmond en Someren. In 2018 is er in alle vier de gemeenten op alle scholen de Bibliotheek op school!

‘Van de 15-jarigen die praktijkonderwijs of de basisberoepsgerichte stroming van het VMBO volgen, is de helft laaggeletterd. Dit geldt ook voor de eerste 2 leerjaren van het VMBO’. (Gille, Loijens, Noijons & Zwitser, 2010).

Geletterd zijn werkt!

Afhankelijk van het succes van het werken aan laaggeletterdheid van jonge kinderen speelt de bibliotheek in 2018 een belangrijke

rol in de aanpak van jong volwassen en volwassen laaggeletterden. In co-creatie met het bedrijfsleven, gemeente, onderwijs en andere sociaal-maatschappelijke instellingen ontwikkelt de bibliotheek programma’s (en voert ze uit samen met het onderwijs) voor het terugdringen van laaggeletterdheid.

Doelstelling bibliotheek Helmond-Peel

- 2015:**
 - Kinderen lenen en lezen meer. (actief lidmaatschap 60%>70%)
 - Percentage kinderen met leesachterstand in Helmond-Peel is gedaald met 3% (15%>12%)
 - Ouders worden meer betrokken bij lezen en bij de bibliotheek
 - Meer scholen nemen een of meerdere producten af en werken samen aan leesbevordering en het verhogen van geletterdheid. (80%>90%)
- 2018:**
 - Kinderen lenen en lezen meer (actief lidmaatschap 70%>85%)
 - Percentage kinderen met leesachterstand verder gedaald met 7% (12%>5%)
 - Ouders voelen zich verbonden met de bibliotheek
 - Nog meer scholen werken in co-creatie met de bibliotheek aan het verhogen van geletterdheid (90%>95%)
- 2023:**
 - Kinderen lenen en lezen nog meer (actief lidmaatschap 85%>90%)
 - Percentage kinderen met leesachterstand gedaald met 3% (5%>2%)
 - Ouders vinden de bibliotheek vanzelfsprekend
 - Alle scholen (100%) werken in co-creatie met de bibliotheek

De educatieve bibliotheek 3.0 in 2018...

...is dé specialist op het gebied van mediawijsheid

De bibliotheek 3.0 is het kennis- en informatiecentrum dat een centrale rol vervult in het mediawijs maken van met name de doelgroep kinderen (0-12) en jongvolwassenen (13- 18) en leerkrachten en docenten. Op basis van de (steeds veranderende) behoefte aan kennis en informatie worden inspirerende programma's en tools ontwikkeld waarmee de doelgroep goed voorbereid en toegerust is op veranderingen. De medewerkers ondersteunen zowel op inhoudelijk als technisch gebied.

De bibliothecaris 2018 is op de hoogte van nieuwe trends en apparaten en heeft het vermogen om dit over te brengen op de doelgroep.

- 2015:** • Projectplan mediawijsheid wordt met 10 (van 6 naar 16) basisscholen/kindcentra uitgebreid
- De bibliothecaris is trend- en apparaatproof (scholing)
- 2018:** • 95% van alle basisscholen is klant van de bibliotheek 3.0
- 2023:** • 100% van alle kindcentra wordt bereikt

...maakt lokaal maatschappijwijs in 2018

In 2018 levert de bibliotheek 3.0 een grote bijdrage aan het maatschappijwijs maken van de lokale samenleving. In samenwerking met lokale kranten, media, gemeente en instellingen informeert de bibliotheek de burgers over zaken die spelen in de samenleving. De bibliotheek is een aanvulling op het nieuws / politiek / maatschappelijke ontwikkelingen. Sterker nog: de bibliotheek draagt bij aan actief burgerschap.

- 2014:** • pilot tijdens de gemeenteraadsverkiezingen
- 2015:** • projectplan klaar tot 2021
- 2018:** • Maatschappijwijs is een groeiend begrip bij instellingen en burgers en wordt gehanteerd bij het maken van de juiste afwegingen in de lokale informatievoorziening
- 2023:** • Maatschappijwijs is voor bibliotheek 3.0 een vaste waarde geworden

...is hét centrum voor digitale informatie

Voor onze klanten, vooral jongeren. Maar ook voor volwassenen, bedrijven etc. zijn we een centrum voor kennis en informatie, online toegankelijk, digitaal beschikbaar. De digitale bieb funktioneert naast de fysieke bibliotheek. Digitale informatie is te ontsluiten vanuit huis, bedrijf, school of in de bibliotheek.

“Ik kan me niet voorstellen dat er geen bibliotheek meer is. Ik zie wel dat je veel op internet kunt vinden, maar ik vind het daarnaast heel plezierig om te grasduinen tussen de boeken en de tijdschriften. De bibliotheek is voor mij de perfecte ontmoetingsplek.” Citaat van lezer mevrouw Scheepers, Helmond

De fysieke bibliotheek 3.0 in 2018...

...is afgestemd op de behoefte van de verschillende gemeenten en haar doelgroepen

In de Bibliotheek Helmond-Peel 3.0 kunnen 150.000 klanten gebruik maken van een brede collectie van boeken en andere media, opgesteld in laagdrempelige bibliotheekgebouwen en beschikbaar tijdens een groot aantal openingsuren. Vanwege de grote aanpassing van de fysieke bibliotheek in Deurne zal in 2015 een daling van leden en bezoekers worden veroorzaakt. In 2018 zal het ledenaantal ca. 32.000 bedragen en wordt het aantal bezoekers geraamd op 370.000.

De dienstverlening in de bibliotheeklocaties wordt continu aangepast aan de nieuwste ontwikkelingen. Er zijn minimaal drie goed geoutilleerde bibliotheken in het werkgebied. Daarnaast zijn er bibliotheken op elke school en is de dienstverlening afgestemd op ouderen en mindervaliden.

...is een multifunctionele ontmoetingsplek voor iedereen

Afhankelijk van de behoefte in de gemeenten is de bibliotheek een uitdagende, uitnodigende plek waar mensen elkaar ontmoeten om kennis te zoeken en delen, te ontspannen met een boek of te werken (zzp'rs, startende ondernemers). Helmond heeft daarbij de centrumfunctie waar de meeste activiteiten plaatsvinden. Elke andere gemeente kan zich specialiseren door extra in te zetten op thema's die in die gemeente van oudsher al extra aandacht krijgen.

...is uitnodigend ingericht

De inrichting van de bibliotheek sluit aan op deze nieuwe vorm. Bij een ontmoetingsplek hoort een inrichting die inspireert en uitnodigt tot samenwerking. In 2013 maakt de bibliotheek 3.0 een begin met de inrichting van een ruimte waar kleine groepen bezoekers hun ideeën omtrent co-creatie kunnen uitvoeren, zoals in een chat café.

‘Ouderen, zelfstandigen, scholieren en studenten komen steeds vaker naar de bibliotheek om te studeren of te werken.’ Bron: Intermediair maart 2013.

Actueel

Bibliotheek.nl heeft de bouw van het e-bookplatform voor alle bibliotheken in Nederland gegund aan het Centraal Boekhuis en Ciber Nederland uit Eindhoven. Hierdoor kan het aanbod van e-books zowel kwantitatief als kwalitatief snel groeien. Voor bibliotheekleden betekent dit dat zij in het najaar van 2013 vanuit huis e-books kunnen lenen en lezen op tablet, smartphone, e-reader en computer. Het zal gaan om zo'n 2000 titels.

De digitale bibliotheek 3.0 in 2018...

...vervult online de gidsfunctie met verve

...heeft belangrijke stappen gezet in het tegemoet komen aan de wensen van gebruikers voor een totaaloplossing.

Fysiek en digitaal vullen elkaar optimaal aan.

Bibliotheek 3.0 sluit in 2018 volledig aan bij de landelijke ontwikkelingen van Bibliotheek.nl. Digitale dienstverlening staat centraal en is verweven met alle facetten van het bibliotheekwezen. Het digitale verhaal is een verhaal in the cloud, een verhaal verweven met de wereld door het wegvallen van grenzen door het internet. Vandaag beleid maken over digitale ontwikkelingen betekent morgen alweer bijstellen, steeds opnieuw. De bibliothecaris 3.0 is een professional die voorop loopt en blijft lopen en zo zijn rol van gids optimaal vervult en blijft vervullen.

...is dé multimediale bibliotheek. De ICT-structuur is zo ingericht dat er gemakkelijk geanticipeerd kan worden op nieuwe ontwikkelingen op digitaal gebied.

Bibliotheek 3.0 beschikt steeds over de nieuwste multimediale middelen. Dit betekent dat er continu budget beschikbaar moet zijn voor het actueel houden van deze middelen. Om de ontmoetingsplek te zijn voor scholieren, studenten, ouderen, maar ook voor het bedrijfsleven is dat een voorwaarde. Optimaal inspelen op het vermogen tot co creatie van de verschillende doelgroepen maakt de bibliotheek 3.0 tot een echt kennis, informatie en ontmoetingscentrum van formaat. Bibliotheek Helmond-Peel, daar moet je zijn voor de nieuwste ontwikkelingen. De nieuwste multimediale middelen moeten er niet alleen zijn, je kunt er gebruik van maken en je kunt er leren hoe ze te gebruiken.

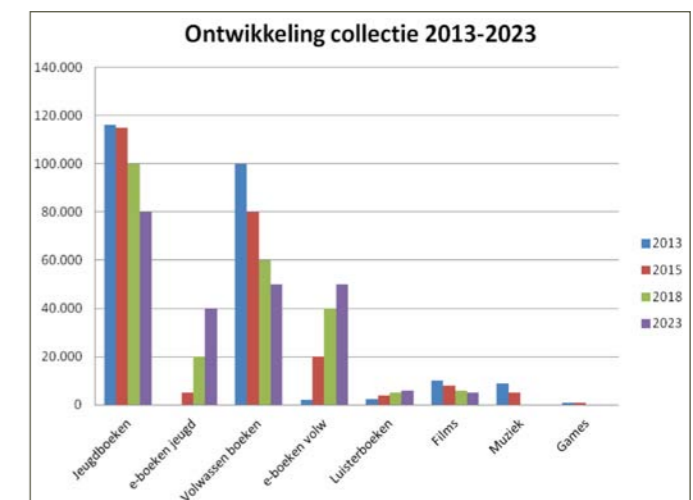
...is online sterk en opereert dichtbij de gebruikers

De bibliotheek 3.0 is online actief en zichtbaar. Door de digitale bibliotheek op de juiste manier in te richten, kan er gericht voldaan

worden aan de behoeften van zeer uiteenlopende doelgroepen. De gidsfunctie kan hier nog adequater en beter vervuld worden. Juist door de immense hoeveelheid digitale informatie is het belangrijk dat de bibliothecaris zijn gidsfunctie – voor het ontsluiten van kennis – invult. Scholen (klassen) kunnen bijvoorbeeld inloggen op de bibliotheek. Leerlingen maken online kennis met de bibliotheek en de mogelijkheden die ze biedt.

Collectie

	2013	2015	2018	2023
Jeugdboeken	116.000	115.000	100.000	80.000
e-boeken jeugd	0	5.000	20.000	40.000
Volwassen boeken	100.000	80.000	60.000	50.000
e-boeken volw.	2.000	20.000	40.000	50.000
Luisterboeken	2.500	4.000	5.000	6.000
Films	10.000	8.000	6.000	5.000
Muziek	9.000	5.000	0	0
Games	1.000	1.000	0	0

De digitale bibliotheek 3.0 in 2018...

...haalt (andere) gebruikers binnen in de digitale bibliotheek

Het kenmerk van digitale informatie is dat het altijd en overal beschikbaar kan zijn. Dat maakt het mogelijk om voor iedereen dichtbij te zijn, jong en oud. De verschijningsvorm van de informatie zal de komende jaren veranderen. Hoe, dat is niet te zeggen. De snelheid van ontwikkelingen met iPads, smartphones en Google glasses, doen vermoeden dat dit slechts een begin is. Door voorop te lopen kunnen we meer andere gebruikers aan ons binden. Met name door de gidsfunctie uit te breiden en nog beter in te vullen.

...is samen met de fysieke bibliotheek hét kennis- en informatiecentrum van de toekomst

In optimaal samenspel met de fysieke bibliotheek schrijft de bibliotheek 3.0 haar programmatuur voor de verschillende locaties. Waar de ene locatie vooral fysiek opereert, zal de andere vooral digitaal haar bezoekers bedienen. De nieuwsgierige Nederlander, de lerende Nederlander, de e-lezers, het onderwijs, etc.

Facts & figures

Er werden in 2012 1,2 miljoen e-books verkocht, ruim 75% meer dan in 2011. De omzet aan e-books steeg met meer dan 70% naar 12,2 miljoen euro, zo meldt GfK. Dit is 2,8% van de totale boekverkoop (tegenover 1,5% in 2011). (Bibliotheekblad 26-2-2013)

“Het papieren boek weerstaat reeds eeuwenlang alle bedreigingen. Ook de iPad en het e-book krijgen het niet klein.” Dat schrijft Guy Verhofstadt. (Volkskrant 11-2-2012)

...ontsluit de schatkamer die Nationale Bibliotheek Catalogus heet voor iedereen

Klanten kunnen alle informatie die beschikbaar is in alle bibliotheken, partners etc. online doorzoeken. Ook zijn er koppelingen

met externe bronnen en websites. Met behulp van persoonlijke profielen is de zoekfunctie op maat gesneden. Daarnaast is er een online gids die structureert, ondersteunt en begeleidt waar nodig. De digitale gids: de e-guide! (gaat verder dan IAM-Single sign on)

...ontwikkelt de e-guide app, 1e versie beschikbaar in 2015

Deze e-guide app biedt ondersteuning met cursussen en trainingen voor nieuwe middelen. Klanten worden bijgeschoold over het gebruik van nieuwe middelen, social media. Er zijn (ook) digitale cursussen beschikbaar. De e-guide speelt ook hier een belangrijke rol.

De Eregalerij der Nederlandse Literatuur. Gratis e-boeken, veel informatie, ook als app. Mooi en veel! – Wim de Bie via Twitter over de eBooks eregalerij.

‘De digitale ontwikkelingen gaan zo snel dat we niet kunnen voorspellen hoe onze informatiedragers er over drie jaar uitzien. Een ding is wel zeker: anders dan nu. Er zijn al Googlebrillen gesignaleerd, een iWatch schijnt eraan te komen, wat is er over 3 jaar, zeg het maar?’

...neemt relevante ontwikkelingen van vandaag mee

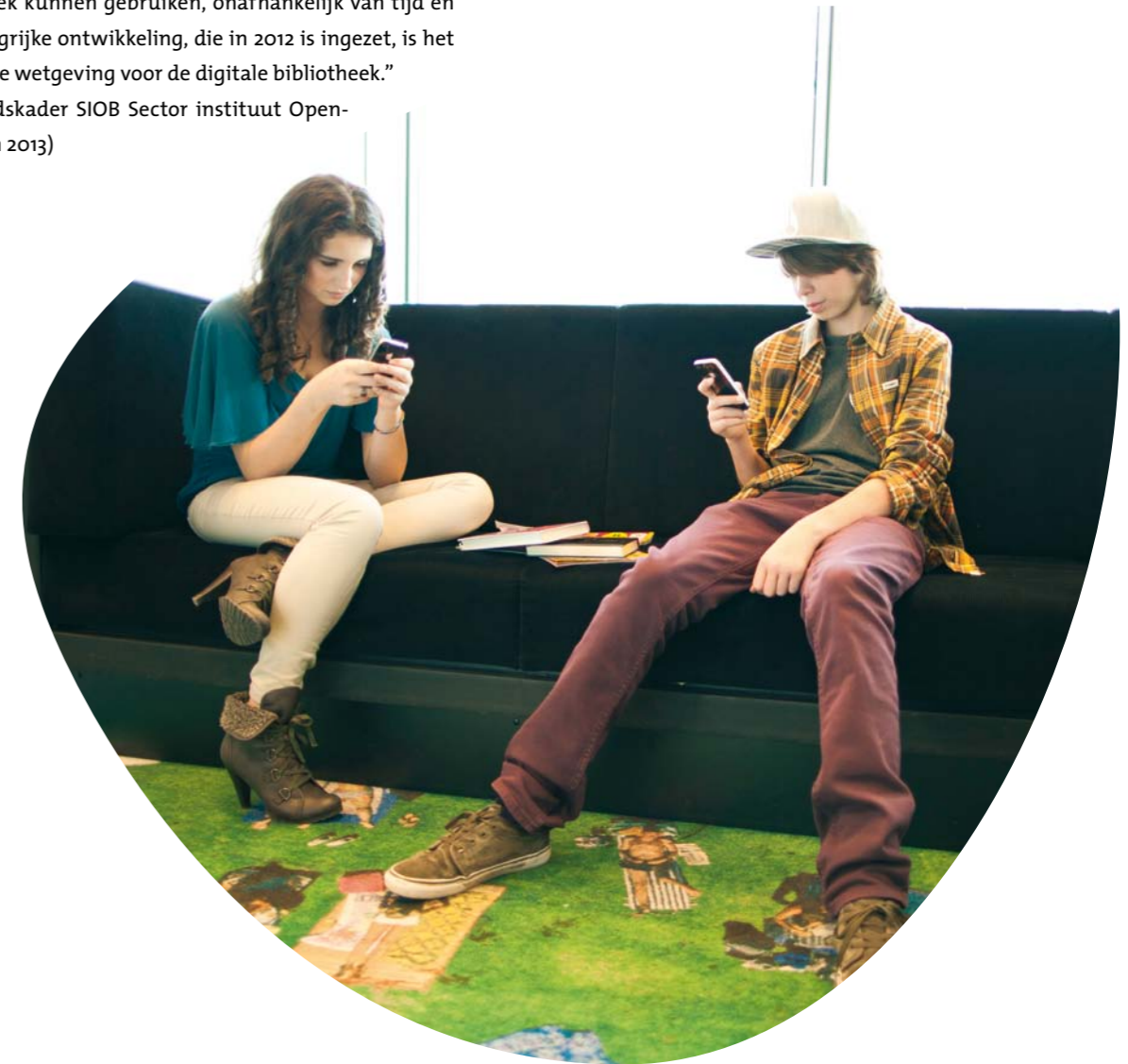
De staatssecretaris omschrijft de digitale bibliotheek in de nieuwe bibliotheekwet als een landelijke infrastructuur waarop alle bibliotheken en collecties van andere organisaties - Koninklijke Bibliotheek, Openbare Bibliotheken, Digitale Bibliotheek Nederlandse Letteren, CDR - en in de toekomst mogelijke partners als universiteitsbibliotheken, erfgoedinstellingen en publieke omroepen zijn aangesloten. Deze bibliotheek vertegenwoordigt alle manieren waarop de bibliotheek zich in de toekomst wil manifes-

De digitale bibliotheek 3.0 in 2018...

teren, fysiek en/of digitaal. Deze kanalen moeten op elkaar zijn afgestemd en een klant moet ‘ongehinderd’, via welk kanaal dan ook, de bibliotheek kunnen gebruiken, onafhankelijk van tijd en plaats. Een belangrijke ontwikkeling, die in 2012 is ingezet, is het vormgeven van de wetgeving voor de digitale bibliotheek.”

(Landelijke beleidskader SIOB Sector instituut Openbare Bibliotheken 2013)

De programmerende bibliotheek 3.0 in 2018

... vindt, bindt en verbindt klanten. Met elkaar, met de samenleving, met de bibliotheek 3.0.

De bibliotheek 3.0 staat midden in de lokale en provinciale samenleving. Ze kent de vraag van burgers en speelt daar op in. Ze draagt actief bij aan burgerparticipatie. Politieke onderwerpen/ thema's worden fysiek en digitaal gepresenteerd op speciale plaatsen. De bibliothecaris gidst bezoekers langs en door de informatie.

... heeft een uitmuntende collectie, in combinatie fysiek en digitaal, beschikbaar

In de vier gemeenten heeft Helmond de grootste en meest complete collectie. De andere gemeenten kunnen daar vanzelfsprekend gebruik van maken. Middelen kunnen op deze manier efficiënt en effectief ingezet worden.. In Asten, Deurne en Someren kunnen specifieke keuzes worden gemaakt t.b.v. de lokale collecties. Klanten van de bibliotheek verwachten van de collectie met name actualiteit (toptitels en bestsellers), digitale gemaksdiensten, een snelle levering en verleiding. Daarnaast zijn relevante overheidsambities, die gelieerd zijn aan het openbare bibliotheek, onder te brengen in de thema's als een leven lang leren, mediawijsheid, inburgering, laaggeletterdheid, cultuureducatie en leesbevordering. Deze overheidsthema's en de vertaling van de wensen van de klant zijn uitgangspunt voor het collectiebeleid van de bibliotheek.

... organiseert vanuit de collectie – en vanuit vragen uit de samenleving – activiteiten op artistiek en intellectueel gebied

De bibliotheek heeft lokaal en provinciaal belangrijke boeken. Dit biedt de mogelijkheid om samen met lokale instellingen relevante

thema's over het voetlicht te brengen. Architectuur, kunst, toneel, literatuur, film, erfgoed etc. Rondom deze thema's worden lezingen georganiseerd en tentoonstellingen gehouden. De bibliotheek werkt actief samen met de schouwburg, het museum etc.

... organiseert 250 lezingen en vergelijkbare activiteiten per jaar, afgestemd op de doelgroep

In Helmond is er elke dag/avond een activiteit die in samenwerking met een van de partners wordt georganiseerd. Lezingen over opgroeien en opvoeden samen met Centrum Jeugd en Gezin. Lezingen over belangrijke boeken voor eindexamenleerlingen ter voorbereiding op het examen. Lezing politieke ontwikkelingen in Helmond. Lezingencyclus van de TU: techniek in huis, etc. Daarbij wordt 2013/2014 gebruikt om de behoefte van de verschillende doelgroepen in kaart te brengen. In het lezingenaanbod is er een goede mix tussen diverterend, informatief en maatschappelijk relevant. Met bijvoorbeeld informatieve lezingen bedoeld voor kansarme doelgroepen in onze gemeente. Daarnaast inspirerende lezingen voor het hogere kennissegment. Volwassenen worden op deze manier actief de bibliotheek ingehaald.

... werkt samen met het lokale bedrijfsleven om startende ondernemers te ondersteunen bij het opzetten of verder uitbouwen van professionele activiteiten.

Samen met de bank of de kamer van koophandel is de bibliotheek 3.0 in 2018 een kenniscentrum voor startende ondernemers, zzp'ers. Het kan fungeren als een dynamische werkplek met een op maat gesneden kennisbank ter plekke beschikbaar. Ook is er een steunpunt van een bank aanwezig, of van een kamer van koophandel of gemeente.

De VVV in 2018 is volledig geïntegreerd in de bibliotheek...

...en is een aanvulling op de dienstverlening van de bibliotheek. Zij is de specialist, de gids op toeristisch, recreatief en cultureel gebied.

De VVV besteedt meer aandacht aan het in de markt zetten van groepsarrangementen, waarbij uiteraard wordt samengewerkt met diverse toeristische aanbieders in de stad en regio Helmond. De VVV is een actieve intermediair in de toeristische branche en zal zich meer en meer digitaal manifesteren. VVV Helmond werkt in de Stichting Peelpromotie nauw samen met de andere VVV's in de regio en vervult een centrale functie in Eindhoven Culturele Hoofdstad 2018.

Synopsis: In 2018 is de bibliotheek Helmond - Peel...

...de gids voor informatie en kennis op maatschappelijk, wetenschappelijk, en cultureel gebied.

...zijn de medewerkers proactieve gidsen

...bruist 7 dagen per week

...organiseert 250 activiteiten, elke dag een!

...sluit aan bij de 24-uurs economie

...werkt samen met vrijwilligers

...heeft een programma op maat voor een keur aan doelgroepen

...is een dynamische ontmoetingsplek

...werkt nauw samen met tal van organisaties uit het maatschappelijk en culturele veld en het bedrijfsleven.

...is de spil in co-creatie

Dat betekent voor de vier locaties...

Helmond staat te boek als de bibliotheek met dé centrum-functie van De Peel!

Helmond	2018
Leden	20.250
Bezoekers	202.500
Uitleningen	486.000

Deurne heeft een volledige dekking van alle scholen met bibliotheek op school

Deurne	2018
Leden	3.900
Bezoekers	70.000
Uitleningen	117.000

De bibliotheek in Someren houdt de aandacht vast in haar prachtige locatie

Someren	2018
Leden	4.600
Bezoekers	46.000
Uitleningen	138.000

Locatie Asten staat stevig midden in de Kerkstraat

Asten	2018
Leden	3.700
Bezoekers	48.100
Uitleningen	114.500

In 2018 is Bibliotheek Helmond-Peel een energieke dynamische omgeving met energieke medewerkers die proactief klanten ondersteunen als gids voor kennis, informatie en toerisme.

100 jaar
de Bibliotheek
Helmond-Peel
De bibliotheek die ertoe doet

Colofon

Uitgave	Bibliotheek Helmond - Peel
Datum	Juni 2013
Concept en tekst	Udo Holtappels, Groep5700
Redactie	Ruud Hakvoort, Dianne Timmers en Cor Fransen
Opmaak	Groep5700

100 jaar
de Bibliotheek
Helmond-Peel

www.bibliotheekhelmondpeel.nl